

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permișiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Traducere din limba engleză

SECȚIA I

CAUZA SCORDINO vs. ITALIA (Nr. 1)

(Cererea nr. 36813/97)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

29 iulie 2004

PREZENTA CAUZĂ A FOST DEDUSĂ JUDECĂȚII MARII CAMERE,

CARE A PRONUNȚAT HOTĂRÂREA ASUPRA CAUZEI LA

Prezenta hotărâre va rămâne definitivă în împrejurările prevăzute la Articolul 44 § 2 din Convenție. Ea se poate supune revizuirii pe parcursul redactării.

În cauza Scordino vs. Italia (nr. 1),

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția I), judecând în calitate de Cameră compusă din:

Dl. C.L. ROZAKIS, *Președinte*,

Dl. P. LORENZEN,

Dl. G. BONELLO,

D-na. N. VAJIĆ,

D-na. S. BOTOCHAROVA,

D-na. E. STEINER, *judecători*,

D-na M. DEL TUFO, *judecătore ad hoc*,

și Dl. S. NIELSEN, *Grefierul Secției*,

În urma deliberării în particular din data de 8 iulie 2004,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. Cauza își are originea într-o cerere (nr. 36813/97) împotriva Republicii Italia, depusă la Comisia Europeană a Drepturilor Omului („Comisia”) în baza fostului Articol 25 al Convenției asupra Apărării Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”) de către patru cetățeni italieni, Dl. Giovanni, D-na. Elena, D-na. Maria și D-na. Giuliana **Scordino** („solicitanții”), la data de 21 iulie 1993.

2. Cererea a fost transmisă Curții la data de 1 noiembrie 1998, la intrarea în vigoare a Protocolului nr. 11 la Convenție (Articolul 5 § 2 din Protocolul nr. 11).

3. Fiind desemnați prin inițialele G.S. și alții, solicitanții au fost de acord ulterior cu dezvăluirea numelor lor. Ei au fost reprezentați de către Dl. N. Paoletti, avocat practician la Roma. Guvernul Italiei („Guvernul”) a fost reprezentat de către Reprezentantul său, Dl. I.M. Braguglia, și de către un co-reprezentant, Dl. F. Crisafulli.

4. La data de 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat componența Secțiilor sale (Regula 25 § 1 din cadrul Regulilor Curții). Această cauză a fost repartizată nou formatei Secții I. În cadrul acestei Secții, Camera care urma să judece cauza (Articolul 27 § 1 din Convenție) a fost constituită conform prevederilor Regulii 26 § 1 din Reguli. Dl. V. Zagregelsky, judecătorul ales în ceea ce privește **Italia**, s-a retras din judecarea cauzei (Regula 28). În mod corespunzător, Guvernul a numit-o pe D-na. del Tufo în calitate de judecătoare *ad hoc* (Articolul 27 § 2 din Convenție și Regula 29 § 1).

5. Cauza se referă la acțiunea intentată în urma exproprierii terenului solicitanților. În baza Articolului 1 din Protocolul nr. 1 și a Articolului 6 din Convenție, solicitanții s-au plâns de încălcarea drepturilor lor la folosința pașnică a bunurilor lor și la un proces echitabil.

6. Ședința publică ce s-a ocupat atât de chestiunile privind admisibilitatea cât și de fondul cauzei a avut loc în Clădirea Drepturilor Omului de la Strasbourg, la data de 27 martie 2003 (Regula 54 § 3).

S-au prezentat în fața Curții:

(a) din partea Guvernului

Dl. Francesco CRISAFULLI, Co-reprezentant,

(b) pentru solicitanți

Dl. Nicolò PAOLETTI, Avocat,

D-na. Alessandra MART, Consilier.

7. Cererea a fost declarată admisibilă de către Cameră prin decizia din 27 martie 2003.

8. Solicitanții, și nu Guvernul, au depus observații scrise privind fondul cauzei, (Regula 59 § 1). La 4 februarie 2004 Guvernul a solicitat ca cererea să fie declarată inadmisibilă în lumina unei hotărâri pronunțate de către Curtea de Casație italiană la 26 ianuarie 2004.

FAPTELE

I. ÎMPREJURĂRILE CAUZEI

9. Solicitanții au moștenit de la Dl. A. Scordino mai multe parcele de teren în Reggio di Calabria, înscrise în cartea funciară ca folio 111, parcelele 105, 107, 109 și 662. La 25 martie 1970, Consiliul Districtual din Reggio di Calabria a adoptat un plan de dezvoltare generală aprobat de către Consiliul Regional din Calabria la 17 martie 1975.

10. Terenul vizat în speță, cu suprafața de 1,786 m.p., desemnat ca parcela 109, a făcut obiectul unui permis de expropriere bazat pe planul de dezvoltare generală, în vederea construirii de locuințe. Terenul a fost apoi inclus în planul de dezvoltare zonală aprobat de către regiunea Calabria la 20 iunie 1979.

A. Exproprierea terenului

11. În 1980, Consiliul Districtual din Reggio di Calabria a decis ca o societate cooperativă, Edilizia Aquila, să execute lucrările de construcții pe terenul respectiv. Într-o decizie din 13 martie 1981, autoritățile administrative au acordat cooperativei permisiunea de a ocupa terenul.

12. La 30 martie 1982, conform Legii nr. 385/1980, Consiliul Districtual din Reggio di Calabria a oferit un avans din compensația ce trebuia plătită pentru expropriere, conform Legii nr. 865/1971. Suma oferită, 606,560 de lire italiene (ITL), a fost calculată conform regulilor în vigoare pentru terenul agricol, folosind o valoare de bază de 340 ITL pe metru pătrat, cu condiția ca suma finală a compensației să fie stabilită după adoptarea unei legi care să conțină noi criterii de acordare a compensației pentru terenul de construcții.

13. Oferta a fost refuzată de către Dl. A. **Scordino**.

14. La 21 martie 1983, Consiliul Regional a emis un ordin de expropriere cu privire la terenul respectiv.

15. La 13 iunie 1983, Consiliul Districtual a făcut o a doua ofertă de plată a unui avans, de această dată în valoare de 785,000 ITL. Oferta nu a fost acceptată.

16. În hotărârea nr. 223, pronunțată la 15 iulie 1983, Curtea Constituțională a declarat Legea nr. 385/1980 ca fiind neconstituțională pe motivul că plasa acordarea compensației sub rezerva adoptării unei legi viitoare.

17. Ca urmare a acestei hotărâri, a intrat din nou în vigoare Legea nr. 2359/1865, care prevedea că compensația pentru expropriere trebuie să corespundă valorii terenului respectiv pe piața liberă.

18. La 10 august 1984, Dl. A. **Scordino** a comunicat o notificare formală Consiliului Districtual în vederea stabilirii sumei finale a compensației conform Legii nr. 2359/1865. La 16 noiembrie 1989, el a aflat că Consiliul Districtual din Reggio di Calabria evaluase suma finală la 88,414,940 ITL (50,000 ITL pe metru pătrat) printr-un ordin din 6 octombrie 1989.

B. Procesul de acordare a compensației pentru expropriere

19. La 25 mai 1990, contestând suma compensației acordate, Dl. A. **Scordino** a dat în judecată Consiliul Districtual și cooperativa la Curtea de Apel din Reggio di Calabria.

20. El a motivat că suma stabilită de către Consiliul Districtual era derizorie față de valoarea terenului pe piața liberă și a solicitat, printre altele, calcularea compensației conform Legii nr. 2359/1865. De asemenea, el a solicitat compensație pentru perioada în care terenul a fost ocupat înainte de emiterea ordinului de expropriere, și pentru partea de teren (1,500 m.p.) care a devenit inutilizabilă în urma lucrărilor de construcție.

21. Pregătirea cauzei pentru judecată a început la 7 ianuarie 1991.

22. Cooperativa a notificat intenția sa de a se apăra și a ridicat o obiecție, susținând că nu putea fi considerată parte la proces.

23. La 4 februarie 1991, deoarece Consiliul Districtual tot nu își anunțase intenția de a se apăra, Curtea de Apel din Reggio di Calabria a declarat judecata în lipsă și a dispus efectuarea unei expertize asupra valorii terenului. Prin ordinul din 13 februarie 1991 a fost numit un expert căruia i s-au acordat trei luni pentru a-și depune raportul.

24. La 6 mai 1991, Consiliul Districtual a depus intenția de apărare și a ridicat obiecție pe motivul că nu putea fi considerat parte la proces. Expertul a fost de acord cu termenul stabilit și a depus jurământul.

25. La 4 decembrie 1991 s-a depus raportul de expertiză.

26. La 8 august 1992 a intrat în vigoare Legea nr. 359/1992. Secțiunea 5 *bis* din Lege prevedea criteriile pentru calcularea compensației pentru exproprierea terenurilor de construcții. Legea era expres aplicabilă procedurilor în curs.

27. În urma decesului D-lui A. **Scordino** la 30 noiembrie 1992, solicitanții s-au alăturat procesului la 18 septembrie 1993.

28. La 4 octombrie 1993, Curtea de Apel din Reggio di Calabria a numit un alt expert și i-a cerut să stabilească valoarea compensației pentru expropriere conform noilor criterii prevăzute la secțiunea 5 *bis* din Legea nr. 359/1992.

29. Raportul de expertiză a fost depus la 24 martie 1994, și prevedea că valoarea terenului pe piața liberă la data exproprierii fusese de 165,755 ITL pe metru pătrat. În conformitate cu noile criterii prevăzute de secțiunea 5 *bis* din Legea nr. 359/1992, compensația datorată era de 82,890 ITL pe metru pătrat.

30. În ședința din 11 aprilie 1994, părțile au solicitat mai mult timp pentru a depune comentarii asupra raportului de expertiză. Avocatul solicitanților a prezentat o expertiză separată și a observat că expertul numit de către instanță omisese să calculeze compensația pentru cei 1,500 m.p. de teren care nu fuseseră incluși în ordinul de expropriere însă deveniseră inutilizabili în urma lucrărilor de construcții.

31. În ședința din 6 iunie 1994 au fost depuse răspunsuri. Următoarea ședință, programată pentru 4 iulie 1994, a fost amânată de către instanță din proprie inițiativă până la 3 octombrie 1994 și apoi până la 10 noiembrie 1994.

32. Prin ordinul din 29 decembrie 1994, instanța a dispus efectuarea unei noi expertize și a amânat judecata până la 6 martie 1995. Totuși, judecata a fost amânată apoi de mai multe ori, deoarece judecătorul de instrucție nu era disponibil. La cererea solicitanților, judecătorul de instrucție a fost înlocuit la 29 februarie 1996, iar părțile și-au depus comentariile în cadrul ședinței din 20 martie 1996.

33. În hotărârea din 17 iulie 1996, Curtea de Apel din Reggio di Calabria a decis că solicitanții aveau dreptul la compensație calculată conform secțiunii 5 *bis* din Legea nr. 359/1992, atât pentru terenul expropriat formal cât și pentru cel care devenise inutilizabil ca urmare a lucrărilor de construcții. Ea a mai decis și că compensația astfel stabilită nu ar trebui să se supună deducerii legale de 40% aplicabilă dacă proprietarul terenului expropriat nu semnase un consimțământ de transfer (*cessione volontaria*), deoarece în speță terenul era deja expropriat la intrarea în vigoare a legii.

34. În concluzie, Curtea de Apel a ordonat Consiliului Districtual și cooperativei să plătească solicitanților:

(a) 148,041,540 ITL (82,890 ITL pe metru pătrat pentru 1,786 m.p. de teren) cu titlu de compensație pentru expropriere;

(b) 91,774,043 ITL (75,012.50 ITL pe metru pătrat pentru 1,223.45 m.p. de teren) cu titlu de compensație pentru partea de teren care devenise inutilizabilă și trebuia considerată drept expropriată *de facto*; și

(c) compensație pentru perioada în care terenul a fost ocupat înainte de expropriere.

35. Aceste sume urmau să fie indexate, iar dobânda la acestea era datorată până la data plății.

36. La 20 decembrie 1996, cooperativa a inițiat recurs, pe motivul că nu putea fi considerată parte la proces. La 20 și respectiv 31 ianuarie 1997 solicitanții și Consiliul Districtual au inițiat recurs.

La 30 iunie 1997 cooperativa a solicitat suspendarea executării hotărârii Curții de Apel. Această solicitare a fost respinsă la 8 august 1997.

37. În hotărârea din 3 august 1998, depusă la registratură la 7 decembrie 1998, Curtea de Casație a admis recursul cooperativei, a recunoscut că aceasta nu putea fi parte la proces deoarece nu fusese formal parte la expropriere, deși beneficiase din aceasta. Curtea de Casație a menținut restul hotărârii Curții de Apel din Reggio di Calabria.

38. Între timp, la 18 iunie 1997, suma acordată de către Curtea de Apel fusese depusă la banca națională. La 30 septembrie 1997 compensația a fost impozitată la rata de 20% conform Legii nr. 413/1991.

39. Nu este cunoscută data la care solicitanții au primit compensația.

C. Legea Pinto

40. La 18 aprilie 2002, solicitanții au depus cerere la Curtea de Apel din Reggio di Calabria, solicitând compensație conform Legii Pinto pentru durata procesului. Ei au cerut reparație pentru pagube non-bănești și bănești.

41. În decizia din 1 iulie 2002, Curtea de Apel din Reggio di Calabria a acordat solicitanților suma totală de 2,450 Euro (EUR) numai pentru pagubele non-bănești și a dispus ca părțile să își suporte propriile cheltuieli de judecată.

42. Solicitanții nu au inițiat recurs. Hotărârea Curții de Apel a rămas definitivă la 26 octombrie 2003.

II. LEGISLAȚIA ȘI PRACTICA NAȚIONALE PERTINENTE

A. În ceea ce privește plângerea privind durata procesului

43. Legislația și practica naționale pertinente sunt descrise în decizia de admisibilitate (*Scordino vs. Italia*, nr. 36813/97, CEDO 2003-IV).

44. Ulterior, într-un apel inițiat împotriva deciziei curții de apel în procesul „Pinto”, Curtea de Casație, în calitate de instanță plină, a instituit în hotărârea sa nr. 1340 din 26 ianuarie 2004 principiul că „stabilirea pagubei non-bănești de către curțile de apel conform secțiunii 2 din Legea nr. 89/2001, deși inerent efectuată pe o bază echitabilă, trebuie să se situeze în limitele unui context legal definit, dat fiind că trebuie avute în vedere sumele acordate în cauze similare de către Curtea de la Strasbourg.”

B. În ceea ce privește exproprierea

45. Secțiunea 39 din Legea nr. 2359/1865 prevedea că, în cazul exproprierii unui teren, compensația plătită trebuie să corespundă valorii terenului pe piața liberă la momentul exproprierii.

46. Articolul 42 din Constituție, în interpretarea dată de Curtea Constituțională (vezi, printre alte autorități, hotărârea nr. 138 din 6 decembrie 1977), garantează plata compensației pentru expropriere, într-o sumă mai mică decât valoarea terenului pe piața liberă.

47. Legea nr. 865/1971 a prevăzut noi criterii: compensația pentru orice teren, agricol sau de construcții, ar trebui plătită ca și când ar fi vorba despre teren agricol.

48. În hotărârea nr. 5/1980, Curtea Constituțională a declarat Legea nr. 865/1971 ca neconstituțională pe motiv că acorda același regim pentru două situații diferite prin faptul că prevedea aceeași formă de compensare pentru terenul de construcții și cel agricol.

49. Pentru a corecta situația, Parlamentul a adoptat Legea nr. 385 din 29 iulie 1980, care reafirma, însă de data aceasta provizoriu, criteriile care fuseseră declarate neconstituționale. Legea prevedea plata compensației sub forma avansului, care urma să fie suplimentat printr-o plată calculată în baza unei legi ulterioare care urma să prevadă criterii speciale de compensare pentru terenul de construcții.

50. În hotărârea nr. 223 din 15 iulie 1983, Curtea Constituțională a declarat Legea nr. 385/1980 neconstituțională pe motivul că supunea acordarea compensației pentru exproprierea terenului agricol, adoptării unei legi viitoare.

51. În urma acestei hotărâri, a intrat iarăși în vigoare Legea nr. 2359/1865. Așadar, compensația plătită pentru terenul de construcții trebuia să corespundă valorii terenului pe piața liberă (vezi de exemplu hotărârile nr. 13479 din 13 decembrie 1991 a Secției I și nr. 2180 din 22 februarie 1992 a Secției II, ale Curții de Casație).

52. Decretul Legislativ nr. 333 din 11 iulie 1992, care a devenit Legea nr. 359 din 8 august 1992, a introdus (în secțiunea 5 *bis*) o măsură „temporară, excepțională și urgentă” menită să stabilizeze finanțele publice, și care urma să rămână în vigoare până la adoptarea unor măsuri structurale. Această prevedere se aplica tuturor proceselor în curs.

53. Secțiunea 5 *bis* prevede că compensația plătită pentru exproprierea terenului de construcții trebuie calculată conform formulei următoare: valoarea terenului pe piața liberă plus totalul rentei funciare anuale pe ultimii zece ani, împărțită la doi, minus o deducere de 40%.

54. În asemenea cazuri, compensația corespunde unui procent de 30% din valoarea pe piața liberă. Această sumă este impozabilă la sursă la rata de 20% (conform secțiunii 11 din Legea nr. 413/1991).

55. Deducerea de 40% poate fi evitată dacă baza exproprierii nu este ordinul de expropriere ci un „consimțământ” pentru transferul terenului sau, cum este cazul în speță, dacă exproprierea a avut loc înainte de intrarea în vigoare a secțiunii 5 *bis* (vezi hotărârea nr. 283 din 16 iunie 1993 a Curții Constituționale). În asemenea cazuri, compensația este de 50% din valoarea pe piața liberă. Iarăși, această sumă este impozabilă la rata de 20% (vezi alineatul 54 de mai sus).

56. Curtea Constituțională a considerat că secțiunea 5 *bis* din Legea nr. 359/1992 și aplicarea sa retroactivă este constituțională (hotărârea nr. 283 din 16 iunie 1993, și hotărârea nr. 442 din 16 decembrie 1993) dată fiind natura urgentă și temporară a Legii.

57. Codul Exproprierii (Decretul Prezidențial nr. 327 din 2001, cu modificările ulterioare aduse prin Decretul Legislativ nr. 302 din 2002), care a intrat în vigoare la 30 iunie 2003, a codificat prevederile existente în ceea ce privește exproprierea și principiile stabilite de jurisprudența pertinentă.

58. Articolul 37 din Cod reiterează principalele criterii pentru calcularea compensației pentru expropriere, prevăzute la secțiunea 5 *bis* din Legea nr. 359/1992.

ÎN DREPT

I. OBIECȚIA PRELIMINARĂ A GUVERNULUI

59. În privința plângerii referitoare la durata excesivă a procesului, Guvernul a ridicat din nou obiecția pe motiv că nu au fost epuizate toate căile de recurs naționale, obiecție inițiată și înainte de examinarea admisibilității cererii.

Guvernul s-a referit la o hotărâre din 26 ianuarie 2004 a Curții de Casație (vezi alineatul 44 de mai sus) pentru a-și sprijini afirmația că recursul la Curtea de Casație era o cale de recurs ce trebuia folosită în cadrul procesului „Pinto”. De asemenea, Guvernul a criticat neinițierea de către solicitanți a recursului la Curtea de Casație împotriva deciziei din 1 iulie 2002 a Curții de Apel din Reggio di Calabria.

60. Solicitanții au cerut respingerea obiecției.

61. Curtea ia notă de faptul că obiecția Guvernului a fost deja respinsă în decizia sa privind admisibilitatea, din 27 martie 2003. Ea mai subliniază că hotărârea Curții de Casație, la care se referă Guvernul, este datată 26 ianuarie 2004, în vreme ce decizia Curții de Apel din Reggio di Calabria a rămas definitivă la 26 octombrie 2003 (vezi alineatul 42 de mai sus).

62. Curtea constată că obiecția Guvernului se bazează pe argumente care nu sunt de natură să pună în discuție decizia sa privind admisibilitatea. Așadar, obiecția trebuie respinsă.

II. ACUZAȚIA DE ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 6 § 1 DIN CONVENȚIE

63. Solicitanții au susținut că s-a comis o dublă încălcare a Articolului 6 § 1 din Convenție, a cărui parte pertinentă în speță prevede următoarele:

„I. Pentru stabilirea drepturilor și obligațiilor sale civile..., orice persoană are dreptul la un proces echitabil de către o instanță ...”

64. Mai precis, solicitanții s-au plâns că adoptarea și aplicarea secțiunii 5 *bis* din Legea nr. 359 din 1992 a reprezentat o imixtiune legislativă incompatibilă cu dreptul lor la un proces echitabil. De asemenea, ei s-au plâns de durata excesivă a procesului inițiat în vederea obținerii compensației pentru expropriere.

A. Durata procesului

65. Solicitanții au susținut că procesul inițiat în vederea obținerii compensației pentru expropriere nu a respectat principiul „duratei rezonabile” prevăzut de Articolul 6 § 1 din Convenție.

66. Guvernul a contestat această afirmație, făcând referire la dificultățile obiective care au apărut în cadrul procesului, cum ar fi noua lege privind compensația pentru expropriere, decesul D-lui A **Scordino** și numărul insuficient de judecători. Guvernul a menționat în această privință că în cauză au fost numiți, succesiv, trei judecători de instrucție.

67. Curtea reiterează că, în decizia sa asupra admisibilității, din 27 martie 2003, a considerat că prin acordarea sumei de 2,450 EUR cu titlu de despăgubiri pentru pagube non-bănești conform Legii Pinto, Curtea de Apel din Reggio di Calabria nu a compensat în mod corect și adecvat încălcarea de care s-au plâns solicitanții.

68. Curtea menționează că perioada ce trebuie luată în considerare a început la 25 mai 1990 și s-a încheiat la 7 decembrie 1998. Este vorba așadar despre aproximativ opt ani și jumătate pentru două niveluri de competență.

69. Curtea își reiterează constatarea din patru hotărâri din 28 iulie 1999 (vezi, de exemplu, *Bottazzi vs. Italia* [GC], nr. 34884/97, § 22, CEDO 1999-V), că în Italia există o practică incompatibilă cu Convenția și care decurge dintr-o acumulare de încălcări a

cerinței „duratei rezonabile”. Atunci când Curtea constată o asemenea încălcare, această acumulare constituie circumstanță agravantă a încălcării Articolului 6 § 1.

70. După examinarea faptelor în cauză în lumina argumentelor părților, și luând în considerare jurisprudența sa pertinentă, Curtea consideră că durata procesului în discuție nu îndeplinește cerința „duratei rezonabile” și că aceasta este încă un exemplu de practică de tipul menționat mai sus.

Așadar, se constată încălcarea Articolului 6 § 1.

B. Echitabilitatea procesului

71. Solicitanții s-au plâns de amestecul puterii legislative în procesul judiciar, prin adoptarea și aplicarea în cauza lor a secțiunii 5 *bis* din Legea. 359/1992. Ei s-au plâns că nu au beneficiat de o judecată echitabilă la stabilirea compensației pentru expropriere, deoarece chestiunea dedusă judecării instanțelor naționale a fost soluționată de către puterea legislativă și nu de către justiție.

72. În această privință, solicitanții au menționat că prevederea respectivă introdusese criterii pentru calcularea compensației pentru expropriere care le-au redus cu cel puțin 50% suma la care avuseseră dreptul conform Legii care fusese în vigoare la momentul inițierii acțiunii pentru obținerea compensației la Curtea de Apel din Reggio di Calabria.

73. Solicitanții au susținut că Legea respectivă nu a servit un interes public vital și a fost concepută numai cu scopul de a soluționa procesele în curs într-o manieră avantajoasă pentru autoritățile reclamate.

74. Solicitanții au arătat că secțiunea 5 *bis* din Lege fusese declarată constituțională de către Curtea Constituțională deoarece era o măsură temporară menită să rezolve o anumită situație. Totuși, prevederea era încă în vigoare.

75. Guvernul a susținut că aplicarea secțiunii 5 *bis* din Legea nr. 359/1992 în speță nu a ridicat nici o problemă în legătură cu Convenția.

76. Guvernul a recunoscut că prevederea respectivă, secțiunea 5 *bis*, a fost rezultatul considerațiilor bugetare. Totuși, Guvernul a remarcat că, dat fiind caracterul său temporar, prevederea a fost declarată constituțională de către Curtea Constituțională.

77. Guvernul a subliniat că, potrivit jurisprudenței instituțiilor Convenției și conform dreptului italian, principiul conform căruia legile nu trebuie să aibă efect retroactiv nu este unul absolut. Mai mult, Legea respectivă poate fi explicată prin necesitatea umplerii unei lacune legislative create de hotărârile Curții Constituționale, care abrogase legile parlamentului italian revizuind criteriul valorii pe piața liberă pentru calcularea compensației pentru expropriere care fusese prevăzut în Legea nr. 2359/1865.

78. Curtea reafirmă faptul că, deși în principiu nu îi este interzis puterii legislative să adopte noi prevederi retroactive în materie civilă pentru reglementarea drepturilor ce reies din legile existente, principiul primatului legii și noțiunea procesului echitabil consacrată prin Articolul 6 interzic orice amestec din partea puterii legislative - altul decât cel cerut de interesul general – în administrarea justiției, amestec menit să influențeze soluționarea judiciară a unui conflict (vezi Zielinski și Pradal & Gonzalez și alții vs. Franța [GC], nr. 24846/94 și 34165/96 - 34173/96, § 57, CEDO 1999-VII; Stran Greek Refineries și Stratis Andreadis vs. Grecia, hotărârea din 9 decembrie 1994, Seria A nr. 301-B; și Papageorgiou vs. Grecia, hotărârea din 22 octombrie 1997, Rapoartele privind Hotărârile și Deciziile 1997-VI).

79. În speță, Curtea consideră că, deși procesul nu a fost lăsat deoparte conform Legii nr. 359/1992, Legea respectivă a influențat soluționarea judiciară a cauzei *Anagnostopoulos și alții vs. Grecia*, nr. 39374/98, § 20-21, CEDO 2000-XI), la care statul era parte. Secțiunea 5 *bis* include în mod expres în sfera sa de aplicare procesele în curs și fixează definitiv - retroactiv - termenele pentru acțiunile ce pot fi depuse la instanțele ordinare (vezi alineatul 52 de mai sus). Curtea ia notă de faptul că, într-adevăr, Curtea de Apel din Reggio di Calabria și Curtea de Casație și-au bazat deciziile pe prevederile Legii în discuție. Prin aceasta, ele au modificat - în detrimentul solicitanților și retroactiv - suma compensației pe care solicitanții se așteptau în mod legitim să o primească conform Legii nr. 2359/1865 (vezi alineatele 17-18 de mai sus), care era în vigoare la momentul când au inițiat acțiunea compensatorie. Secțiunea 5 *bis* a avut ca efect lipsirea solicitanților de o porțiune substanțială din compensația pe care puteau să o solicite (vezi alineatele 29, 33 și 34 de mai sus).

80. În opinia Curții, faptul că instanțele naționale s-au bazat pe prevederea atacată, în luarea deciziei asupra compensației pentru expropriere, constituie imixtiune a legislativului în procesul judiciar cu scopul de a influența soluția conflictului.

Așadar, se constată încălcarea Articolului 6 § 1 din Convenție.

II. ACUZAȚIA DE ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 1 DIN PROTOCOLUL NR. I

81. Solicitanții au susținut că s-a comis o dublă încălcare a Articolului 1 din Protocolul nr. 1, care prevede următoarele:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor”

Solicitanții au pretins că a trebuit să suporte o sarcină disproporționat de mare din pricina sumei necorespunzătoare a compensației pentru expropriere.

83. De asemenea, ei s-au plâns că secțiunea 5 *bis* din Legea nr. 359/1992 a fost aplicată retroactiv.

84. Este indiscutabil că solicitanții au fost lipsiți de bunul lor în conformitate cu legea și că exproprierea a avut un scop legitim în interesul public. Așadar, cea de-a doua propoziție din primul alineat al Articolului 1 din Protocolul nr. 1 se aplică în speță (vezi *Mellacher și alții vs. Austria*, hotărârea din 19 decembrie 1989, Seria A nr. 169, § 42).

A. Valoarea compensației acordate solicitanților

85. Solicitanții au arătat că compensația primită a reprezentat 40% din valoarea bunului lor. Conform solicitanților, compensația astfel primită nu poate fi considerată drept rezonabilă față de valoarea bunului.

86. În această privință, solicitanții au observat că compensația pe care au primit-o pentru expropriere era echivalentul unei jumătăți din valoarea terenului pe piața liberă și că suma a fost apoi redusă cu 20% prin impozitarea la sursă conform Legii nr. 413/1991.

87. Solicitanții au mai arătat și că deducerea suplimentară de 40% prevăzută la secțiunea 5 *bis* pentru persoanele care nu au acceptat o ofertă de compensare nu a fost aplicată în cazul lor.

88. Solicitanții au susținut că în cauza de față nu a existat nici un motiv de interes public care să justifice plata compensației echivalente cu mai puțin de jumătate din valoarea terenului pe piață. În acest context, ei au afirmat că terenul lor a fost expropriat cu scopul de a permite unei cooperative să construiască acolo locuințe pentru persoane particulare, care, în conformitate cu dreptul național (secțiunea 20 din Legea nr. 179/1992), ar fi liberi să își vândă casele la prețul pieței cinci ani mai târziu. Exproprierea terenului solicitanților a fost deci în avantajul unor persoane particulare.

89. În sfârșit, solicitanții au observat că s-a scurs o perioadă lungă de timp între exproprierea terenului și stabilirea definitivă a compensației. Ei au arătat că Consiliul Districtual din Reggio di Calabria nu le-a făcut nici o ofertă de compensare până în anul 1989, șase ani după emiterea ordinului de expropriere, și că posibilitatea depunerii unei contestații la Curtea de Apel nu a existat pentru ei decât după această dată.

90. În lumina acestor argumente, solicitanții au considerat că suportaseră o sarcină excesivă și au cerut Curții să constate încălcarea Articolului 1 din Protocolul nr. 1.

91. Guvernul a susținut că situația reclamată este compatibilă cu Articolul 1 din Protocolul nr. 1. El a observat că, la calcularea compensației pentru expropriere, trebuia găsit un echilibru între interesele particulare și interesul general. Așadar, valoarea compensației considerate drept adecvată ar putea fi mai mică decât valoarea pe piață a terenului respectiv, așa cum a recunoscut, în fapt, și Curtea Constituțională (hotărârile nr. 283 din 16 iunie 1993, 80 din 7 martie 1996, și 148 din 30 aprilie 1999).

92. Bazându-se pe hotărârile Curții din cauzele *Sfintele Mănăstiri vs. Grecia* (hotărârea din 9 decembrie 1994, Seria A nr. 301-A), *Lithgow și alții vs. Marea Britanie* (hotărârea din 8 iulie 1986, Seria A nr. 102), și *James și alții vs. Marea Britanie* (hotărârea din 21 februarie 1986, Seria A nr. 98), Guvernul a afirmat că cauza de față ar trebui examinată în lumina principiului conform căruia motivul interesului public (cum ar fi reforma economică sau politicile menite să promoveze dreptatea socială) ar putea susține acordarea compensației sub valoarea pe piață. În opinia exprimată de Guvern, acest lucru a reflectat voința politică de a stabili un sistem care să meargă dincolo de liberalismul tradițional de secol XIX. Chestiunea fundamentală este dacă distanța dintre valoarea pe piață și compensația plătită a fost rezonabilă și justificată.

93. Guvernul a susținut că începând cu anul 1993 compensația primită de către solicitanți ar fi putut fi cu 40% mai mare dacă ei ar fi acceptat oferta făcută de autorități. El a observat că valoarea terenului pe piață nu a fost exclusă din calculul efectuat de instanțele naționale conform secțiunii 5 *bis* din Legea nr. 359/1992, însă a fost modificată conform unui alt criteriu, și anume renta funciară calculată la valoarea înscrisă în cartea funciară.

94. Guvernul a conchis din cele de mai sus că sistemul aplicat în speță pentru calcularea compensației pentru expropriere a fost rezonabil și nu a prejudiciat echilibrul just necesar.

95. Cât despre timpul scurs între expropriere și plata compensației, Guvernul a menționat că procesul de la Curtea de Apel din Reggio di Calabria a fost inițiat abia în 1990 și a argumentat că solicitanții ar fi trebuit să inițieze acțiune civilă începând cu 1983. Aceasta înseamnă că ei înșiși au contribuit la întârzierea plății compensației. În plus, Guvernul a menționat că prejudiciul cauzat de trecerea timpului a fost reparat prin plata dobânzii.

96. În concluzie, Guvernul a cerut Curții să constate că nu a avut loc nici o încălcare a prevederii.

97. Curtea reiterează faptul că prejudicierea dreptului la respectul pentru bunuri trebuie să găsească un „echilibru just” între cerințele interesului general și cerințele apărării drepturilor fundamentale ale persoanei (vezi *Sporrong și Lonnroth vs. Suedia*, hotărârea din 23 septembrie 1982, Seria A nr. 52, § 69). Condițiile acordării compensației conform legislației pertinente țin de evaluarea împrejurării dacă măsura contestată respectă cerința echilibrului just și, în special, dacă nu impune o sarcină prea mare solicitanților. În această ordine de idei, preluarea unui bun fără plata unei sume care să fie acceptabilă față de valoarea acestuia constituie în mod firesc un prejudiciu prea mare, iar lipsa totală a compensației poate fi considerată drept justificată conform Articolului 1 numai în împrejurări excepționale. Totuși, Articolul 1 nu garantează dreptul la compensație integrală în toate împrejurările, dat fiind că obiective legitime de „interes public” pot reclama acordarea unei compensații sub valoarea pe piață (vezi *Sfintele Mănăstiri vs. Grecia*, hotărârea din 9 decembrie 1994, Seria A nr. 301-A, §§ 70-71).

98. Curtea ia notă de faptul că solicitanții au primit cea mai mare sumă ce putea fi acordată cu titlu de compensație conform secțiunii 5 *bis* din Legea nr. 359/1992. Deducerea suplimentară de 40% nu a fost, în fapt, aplicată în această cauză (vezi alineatele 33 și 37 de mai sus).

99. Curtea mai ia notă și de faptul că valoarea finală a compensației a fost fixată la 82,890 ITL pe metru pătrat, în vreme ce valoarea estimată a terenului pe piața liberă era de 165,755 ITL pe metru pătrat (vezi alineatele 29, 33, 34 și 37 de mai sus).

100. În plus, această sumă a fost impozitată ulterior la rata de 20% (vezi alineatul 38 de mai sus).

101. În sfârșit, Curtea nu trece cu vederea perioada de timp scursă între expropriere și evaluarea definitivă a compensației (vezi alineatele 14 și 37 de mai sus).

102. Având în vedere marja de apreciere lăsată de Articolul 1 din Protocolul nr. 1 autorităților naționale, Curtea consideră că prețul plătit solicitanților nu este rezonabil față de valoarea bunului expropriat (vezi *Papachelas vs. Grecia [GC]*, nr. 31423/96, § 49, CEDO 1999-II, și *Platakou vs. Grecia*, nr. 38460/97, § 54, CEDO 2001-I). Prin urmare, echilibrul just a fost prejudiciat.

103. Așadar, se constată încălcarea Articolului 1 din Protocolul nr. 1.

B. Aplicarea secțiunii 5 *bis* din Legea nr. 359/1992

104. Solicitanții s-au mai plâns și de aplicarea în cauza lor a secțiunii 5 *bis* din Legea nr. 359/1992, care a fost adoptată la mult timp după exproprierea terenului. În consecință, compensația la care ar fi putut să se aștepte în mod legitim conform Legii nr. 2359/1865 a fost înjumătățită.

105. Guvernul a susținut că aplicarea retroactivă a prevederii respective nu a provocat o problemă față de prevederile Articolului 1 din Protocolul nr. 1. El a reiterat argumentele depuse la alineatele 75-77 de mai sus.

106. Curtea ia notă de faptul că plângerile solicitanților în această privință se suprapun cu cele formulate în baza Articolului 6 § 1 din Convenție privind echitabilitatea procesului. Având în vedere concluzia prevăzută la alineatul 80, nu considerăm necesară examinarea lor separat în baza Articolului 1 din Protocolul nr. 1.

IV. APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

107. Articolul 41 din Convenție prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Pagubele bănești

108. Solicitanții au cerut o sumă care să corespundă diferenței dintre compensația pe care ar fi primit-o conform Legii nr. 2359/1865 și compensația acordată conform secțiunii 5 *bis* din Legea nr. 359/1992. Această sumă echivala cu 123,815.56 EUR în 1983, anul exproprierii bunului. Aceeași sumă, plus dobânda legală până în 2003, echivalează cu suma de 405,891.89 EUR. După indexarea capitalului și adăugarea dobânzii legale, s-a ajuns la suma de 585,717.09 EUR.

109. Solicitanții au mai cerut și o reducere a impozitului de 20% perceput la sursă din compensație și au cerut indexarea sumei și plata dobânzii acumulate. S-a ajuns la suma de 125,191.83 EUR.

110. Guvernul nu a exprimat nici o opinie în această privință.

111. Curtea a constatat că exproprierea bunului solicitanților a îndeplinit condiția legalității și nu a fost arbitrară (vezi alineatul 84 de mai sus). Fapta Guvernului italian pe care Curtea a considerat-o drept contrară Convenției este exproprierea care ar fi fost legitimă dacă s-ar fi plătit o compensație rezonabilă (vezi alineatul 102 de mai sus). Curtea nu a conchis că impozitul de 20% perceput a fost nelegal în sine (vezi alineatul 100 de mai sus), ci a luat acest factor în considerare când a evaluat cauza. În sfârșit, Curtea constată că dreptul solicitanților la un proces echitabil a fost încălcat prin aplicarea secțiunii 5 *bis* în cauza lor.

112. Având în vedere acești factori, și efectuând evaluarea pe o bază echitabilă, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde solicitanților suma de 410,000 EUR.

B. Pagubele non-bănești

113. Solicitanții au estimat la 6,000 EUR compensația pentru pagubele non-bănești suferite de către fiecare dintre ei din pricina duratei procesului și la 6,500 EUR compensația pentru paguba non-bănească rezultată din inechitabilitatea procesului și din încălcarea dreptului lor la respectul pentru bunuri. În total, solicitanții au cerut așadar 50,000 EUR pentru pagubele non-bănești.

114. Guvernul nu a exprimat nici o opinie în această privință.

115. Date fiind împrejurările cauzei, Curtea nu consideră că are suficiente informații despre criteriile aplicabile pentru evaluarea pagubelor non-bănești suferite de solicitanți. Așadar, consideră că chestiunea aplicării Articolului 41 nu este gata pentru luarea unei decizii. Așadar, ea va fi rezervată și se va fixa o soluționare ulterioară, având în vedere orice acord care ar putea fi încheiat între statul reclamat și solicitanți (Regula 75 § 1).

C. Costuri și cheltuieli

116. Solicitanții au cerut 17,905.99 EUR pentru costurile și cheltuielile suportate în cadrul proceselor în instanțele naționale, din care 3,060 EUR pentru procesul inițiat în baza Legii „Pinto”. Ei au depus chitanțe justificative pentru pretențiile formulate.

În ceea ce privește costurile suportate în cadrul procesului la această Curte, solicitanții au depus o listă a taxelor, onorariilor și costurilor întocmită în baza ratelor naționale aplicabile și au solicitat restituirea a 46,207.58 EUR, din care 2,207.58 EUR pentru costuri, plus taxa pe valoarea adăugată (TVA).

117. Guvernul nu și-a exprimat nici o opinie.

118. Curtea consideră necesară rezervarea acestei chestiuni și fixarea unei soluționări ulterioare.

D. Costuri și cheltuieli

119. Curtea consideră adecvat ca dobânzile cominatorii să se bazeze pe rata marginală de acordare a creditului la Banca Centrală Europeană, la care ar trebui adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. *Respinge* în unanimitate obiecția preliminară a Guvernului;
2. *Constată* în unanimitate încălcarea Articolului 6 § 1 din Convenție prin durata procesului;
3. *Constată* în unanimitate încălcarea Articolului 6 § 1 din Convenție prin caracterul inechitabil al procesului;
4. *Constată* în unanimitate încălcarea Articolului 1 din Protocolul nr. 1;
5. *Constată* în unanimitate:
 - (a) că statul trebuie să plătească solicitanților, în termen de trei luni de la rămânerea definitivă a hotărârii, conform Articolului 44 § 2 din Convenție, următoarele sume:
 - (i) 410,000 EUR (patru sute zece mii de euro) pentru pagubele bănești;
 - (ii) orice impozit perceput pentru suma de mai sus;
 - (b) că de la expirarea termenului de trei luni de mai sus și până la data plății, se va percepe dobândă simplă pentru sumele de mai sus la o rată egală cu rata marginală de acordare a creditului de către Banca Centrală Europeană pe perioada neplății plus trei procente;
6. *Constată*, cu 6 voturi la 1, că chestiunea Articolului 41 nu este gata pentru luarea unei decizii asupra pagubelor non-bănești pentru încălcările constatate și pentru costurile și cheltuielile suportate la instanțele naționale în vederea solicitării reparației pentru încălcările respective și pentru costurile suportate în cadrul procesului la această Curte.
7. *Respinge* în unanimitate restul cererii solicitanților pentru obținerea satisfacției juste.

Întocmită în limba franceză, și comunicată în scris la 29 iulie 2004, conform Regulii 77 §§ 2 și 3 din Regulile Curții.

Santiago QUESADA Christos ROZAKIS Grefier Adjunct de Secție Președinte

HOTĂRÂREA SCORDINO vs. ITALIA (nr. 1)

*Subsemnata Bălănescu Monica, traducător autorizat cu autorizația nr. 6112/2005, certific
exactitatea prezentei traduceri din limba engleză.
Traducător,*